

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PRANEŠĖJŲ APSAUGOS ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIP-2459

2010 m. lapkričio 17 d. Nr. 1649
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto (Žin., 1994, Nr. [15-249](#); 1999, Nr. [5-97](#); 2000, Nr. [86-2617](#); 2002, Nr. [91-3887](#); 2004, Nr. [165-6025](#)) 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2010 m. spalio 13 d. sprendimą Nr. SV-S-885, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

1. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų programą, pritarti jos tikslui – užtikrinti teisinę gynybą žmonėms, pranešusiems apie galbūt nusikalstamus darbdavių ir kitų įtakingų asmenų veiksmus, tačiau nepritarti Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymo projektui Nr. XIP-2459 (toliau – Įstatymo projektas) dėl šių priežasčių:

1.1. Įstatymo projekto rengėjų siūlomi sureguliuoti santykiai, t. y. asmenų, atskleidusių informaciją apie, numanoma, neteisėtą darbdavio, jo vadovų, taip pat kitų darbdaviui pavaldžių arba atskaitingų asmenų veiklą, nelaikytini atskiru Lietuvos Respublikos pranešėjų apsaugos įstatymo dalyku.

1.2. Įstatymo projekte siūlomos įtvirtinti asmenų, pranešusių apie darbdavių neteisėtas veikas, apsaugos priemonės reglamentuojamos kitų Lietuvos Respublikos teisės aktų normų (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – Darbo kodeksas), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – Baudžiamojo proceso kodeksas), Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (toliau – Valstybės tarnybos įstatymas), todėl siūlomas reguliavimas vertintinas kaip nederantis su kitomis šiuo metu galiojančiomis teisės aktų normomis:

1.2.1. Derėtų pabrėžti, kad Darbo kodekse nustatytas draudimas darbdaviui nutraukti darbo sutartį darbdavio iniciatyva, kai nėra darbuotojo kaltės, dėl darbuotojo dalyvavimo byloje prieš darbdavį, kaltinamą įstatymų, kitų norminių teisės aktų ar kolektyvinės sutarties pažeidimais, taip pat dėl darbuotojo kreipimosi į administracinius organus (Darbo kodekso 129 straipsnio 3 dalies 3 punktas). Darbo kodekso 125–141 straipsniuose nustatyta darbo sutarčių nutraukimo tvarka, o Įstatymo projekto 6 ir 7 straipsniuose siūloma nustatyti pranešėjo atleidimo iš darbo tvarka, atsiskaitymo su atleidžiamu iš darbo pranešėju tvarka nederanti su nurodytomis Darbo kodekso nuostatomis. Be to, Darbo kodekse ir kituose įstatymuose įtvirtinti ir kiti darbuotojų teisių apsaugos mechanizmai, skirti apsaugoti darbuotojus nuo neteisėtų poveikio priemonių taikymo darbo santykiuose, pavyzdžiui, Darbo

kodekso 2 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtintas darbuotojų diskriminacijos draudimas, šis draudimas taip pat imperatyviai nustatytas Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 6 ir 8 punktuose. Darbuotojo teisių apsaugai taip pat svarbi Darbo kodekso 11 straipsnio 2 dalis, numatanti, kad tuo atveju, kai tarp norminių darbo teisės aktų nuostatų yra prieštaravimų, taikoma darbuotojui naudingesnė nuostata. Darbo kodekso 32 straipsnyje Valstybinei darbo inspekcijai ir kitoms institucijoms pavesta kontroliuoti, kaip darbdaviai laikosi šio kodekso, darbo įstatymų, kitų norminių teisės aktų ir kolektyvinių sutarčių normatyvinių nuostatų, taip pat vykdyti jų pažeidimų prevenciją. Darbo kodekso 35 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad įgyvendindami savo teises ir vykdydami pareigas darbdaviai, darbuotojai ir jų atstovai turi laikytis įstatymų, gerbti bendro gyvenimo taisykles ir veikti sąžiningai, laikytis protingumo, teisingumo ir sąžiningumo principų. Draudžiama piktnaudžiauti savo teise. Darbo kodekso 36 straipsnio 1 dalyje teigiama, kad darbo teises saugo įstatymai, išskyrus atvejus, kai jos įgyvendinamos prieštaraujant jų paskirčiai, visuomenės interesams, taikiam darbui, geriems papročiams ar visuomenės moralės principams, to paties straipsnio 2 dalyje numatyti būdai, kuriais įstatymų nustatyta tvarka teismas arba kiti darbo ginčus nagrinėjantys organai gina darbo teises. Be to, Darbo kodekso 36 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad asmuo, kurio teisė pažeista, gali reikalauti jam padarytų nuostolių atlyginimo, jeigu darbo įstatymai nenustato kitaip, o 120 ir 121 straipsniuose aiškiai aptarti darbo sutarties sąlygų pakeitimo atvejai ir tvarka, tai irgi užtikrina darbuotojo interesų apsaugą ir užkerta kelią nepagrįstam ir vienašališkam darbo sutarties sąlygų keitimui. Darbo kodekse griežtai reglamentuota drausminių nuobaudų darbuotojams skyrimo tvarka, drausminės atsakomybės taikymo atvejai. Taigi šis kodeksas – vientisas darbo santykiams reguliuoti skirtas teisės aktas, kurio sistemiškas taikymas užtikrina visapusišką darbo teisinių santykių dalyvių apsaugą, o drauge ir darbo santykių šalių interesų pusiausvyrą.

1.2.2. Valstybės tarnautojų, pranešusių apie darbdavių neteisėtas veikas, apsaugos nuo neteisėtų darbdavio veiksmų garantijos nustatytos Valstybės tarnybos įstatyme. Kaip minėta, Įstatymo projekto 6 ir 7 straipsniuose siūloma nustatyti pranešėjo atleidimo iš tarnybos tvarka nedera su Valstybės tarnybos įstatyme įtvirtintu teisiniu reguliavimu. Valstybės tarnybos įstatymo 44 straipsnio 1 dalyje pateiktas baigtinis valstybės tarnautojo atleidimo iš pareigų atvejų sąrašas, įstatyme nustatyti ir valstybės tarnautojų tarnybinės atsakomybės taikymo ir atleidimo iš tarnybos mechanizmai. Šiuo atveju ypač svarbu pabrėžti – Valstybės tarnybos įstatymo 29 ir 30 straipsniuose nustatyti tarnybinių nuobaudų skyrimo valstybės tarnautojams atvejai ir tvarka, o 32 ir 33 straipsniuose – materialinės atsakomybės taikymo valstybės tarnautojams tvarka, tai yra esminės valstybės tarnautojų interesų apsaugos nuo neteisėto poveikio garantijos. Be to, šio įstatymo 43 straipsnyje nustatytos papildomos garantijos valstybės tarnautojams, kurių pareigybės naikinamos, taip pat garantijos kitais įstatymo numatytais atvejais. Aiškiai ir imperatyviai sureguliuotos priėmimo į valstybės tarnybą, valstybės tarnautojų funkcijų atlikimo, tarnybinės veiklos vertinimo, atleidimo iš valstybės tarnybos procedūros leidžia ganėtinai apsaugoti valstybės tarnautojus nuo neteisėtų poveikio priemonių jiems taikymo valstybės tarnyboje.

1.2.3. Dėl pranešėjų apsaugos baudžiamajame procese dera pažymėti, kad Baudžiamojo proceso kodekso 199 straipsnyje nustatyti pagrindai, kuriems esant nukentėjusiajam ir liudytojui (tarp jų ir tam asmeniui, kuris pranešė apie darbdavio padarytą nusikalstamą veiką) gali būti taikomas anonimiškumas. Šiuo metu anonimiškumas gali būti taikomas, jeigu gresia realus pavojus pranešėjo arba artimųjų giminaičių gyvybei, sveikatai, laisvei ar turtui, pranešėjo parodymai svarbūs baudžiamajame procese, pranešėjas dalyvauja procese dėl labai sunkaus, sunkaus ar apysunkio nusikaltimo. Be to, Lietuvos Respublikos Prezidentė pateikė Lietuvos Respublikos Seimui Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 198, 199, 238, 279, 283 straipsnių papildymo ir kodekso papildymo 199¹ straipsniu įstatymo projektą Nr. XIP-2363, kuriame siūloma kodekso 199 straipsnyje numatyti papildomus anonimiškumo taikymo pagrindus tais atvejais, kai baudžiamasis procesas vyksta dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos. Pagal teikiamus pakeitimus anonimiškumas galės būti taikomas ir tada, kai dėl liudytojo, nukentėjusiojo, jų šeimos narių ar artimųjų giminaičių pavaldumo asmeniui, prieš kurį duodami parodymai, šio asmens turimų administracinių įgaliojimų, atliekamų valdžios atstovo funkcijų ar kitų su jo tarnyba ar įgaliojimais susijusių aplinkybių kyla grėsmė nukentėjusiojo, liudytojo ar jų šeimos narių arba artimųjų giminaičių teisėms arba tarnybos, verslo ar kitiems teisėtiems interesams. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso ir operatyvinės veiklos dalyvių, teisingumo, teisėsaugos institucijų pareigūnų apsaugos nuo nusikalstamo poveikio įstatymas reglamentuoja liudytojų, nukentėjusiųjų ir kitų baudžiamojo proceso dalyvių apsaugą nuo nusikalstamo poveikio tiek baudžiamajame procese, tiek jam pasibaigus.

1.2.4. Netiesiogiai pranešėjų teisinė apsauga įtvirtinta Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme (toliau – Visuomenės informavimo įstatymas), kuris numato informacijos šaltinio paslaptį. Įstatymo 8 straipsnyje numatyta, kad viešosios informacijos rengėjas, skleidėjas, jų dalyvis, žurnalistas turi teisę išsaugoti informacijos šaltinio paslaptį, neatskleisti informacijos šaltinio, išskyrus atvejus, kai informacijos šaltinį teismo sprendimu atskleisti būtina dėl gyvybiškai svarbių ar kitų ypač reikšmingų visuomenės interesų, taip pat siekiant užtikrinti, kad būtų apgintos asmenų konstitucinės teisės ir laisvės ir vykdomas teisingumas.

1.2.5. Įstatymo projekto 10 straipsnyje numatyta, kad pranešėjus ir jų šeimos narius bauginę, persekioję arba kitas prievartos formas jų atžvilgiu naudoję asmenys traukiami atsakomybėn pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą (toliau – Baudžiamasis kodeksas) ir kitus Lietuvos Respublikos įstatymus. Pažymėtina, kad tais atvejais, kai atsakomybę už nusikalstamas veikas ar administracinius teisės pažeidimus numato kiti įstatymai, apskritai netikslinga numatyti normų, kurios kreipia į atsakomybę reglamentuojančius teisės aktus, kadangi toks reguliavimas būtų perteklinis.

1.3. Įstatymo projekte siūlomas teisinis reguliavimas tik iš dalies padėtų pasiekti Įstatymo projekto aiškinamajame rašte numatytą Įstatymo projekto tikslą – teisiškai sureguliuoti esamų, buvusių darbuotojų arba kitų asmenų, atskleidusių informaciją apie galbūt neteisėtą darbdavio, jo vadovų, taip pat kitų darbdaviui pavaldžių arba atskaitingų asmenų

veiką, apsaugą, skatinti informacijos apie korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas atskleidimą, nes Įstatymo projekte siūloma apsaugoti tik tuos pranešėjus, kurie informuoja apie asmenų padarytas korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas (Įstatymo projekto 1 straipsnis). Taigi pranešusiesiems apie asmenų padarytas kitas nusikalstamas veikas, administracinius teisės pažeidimus, tarnybinius nusižengimus teisinė apsauga, vadovaujantis Įstatymo projekto nuostatomis, nebūtų taikoma. Toks Įstatymo projekte siūlomas teisinis reguliavimas formuotų nenuoseklią ir kompleksiniu požiūriu netinkamą baudžiamosios teisės valstybės politiką, nes reglamentuojant tik asmenų, pranešusių apie korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų padarymą, teisinę apsaugą būtų teikiamas prioritetas tik korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atskleidimui, kitų didelę žalą valstybei darančių nusikalstamų veikų ar kitų teisės pažeidimų efektyvesnis atskleidimas nebūtų skatinamas, o asmenims, pranešusiesiems apie minėtus teisės pažeidimus, nebūtų taikomos teisinės apsaugos priemonės.

1.4. Įstatymo projekto nuostatos, susijusios su baudžiamuoju procesu, nesuderinamos su Baudžiamojo proceso kodekso nuostatomis arba perteklinės. Visų pirma Įstatymo projekto 3 straipsnio 4 dalyje teigiama, kad asmuo laikomas pranešėju nuo ikiteisminio tyrimo pradėjimo momento iki baudžiamojo proceso pasibaigimo. Apie asmens pripažinimą (nepripažinimą) pranešėju, pradėjus ikiteisminį tyrimą ar jo nepradėjus, atitinkamai kalbama ir Įstatymo projekto 4 straipsnio 3 ir 4 dalyse. O Baudžiamojo proceso kodekse nenustatyta, kad asmenys pranešėjais baudžiamajame procese (jame pranešėjai vadinami liudytojais ir nukentėjusiais, kuriems taikomas anonimiškumas) tampa pradedant ikiteisminį tyrimą. Baudžiamajame procese įgyti pranešėjo statusą asmuo gali bet kuriuo proceso metu, kai tam būtini Baudžiamojo proceso kodekso 199 straipsnyje numatyti pagrindai. Vadinasi, nesant reikiamo pagrindo, asmuo pranešėju nebus pripažįstamas, nepaisant to, kad baudžiamasis procesas bus tęsiamas. Antra, Įstatymo projekto 4 straipsnio 1 dalyje teigiama, kad atskleisdamas informaciją apie korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką pranešėjas gali kreiptis į vieną iš ikiteisminio tyrimo įstaigų. Derėtų atkreipti dėmesį, kad Baudžiamojo proceso kodeksas reglamentuoja ikiteisminio tyrimo dėl bet kokios nusikalstamos veikos pradėjimo tvarką (166 straipsnis). Taigi Įstatymo projekto nuostata perteklinė – papildomai nurodyti asmenims galimybę kreiptis į ikiteisminio tyrimo įstaigas netikslinga. Trečia, baudžiamajam procesui pradėti reikia tokių sąlygų, kad būtų tikėtina informacija apie galbūt padarytą nusikalstamą veiką ir nebūtų aplinkybių (išvardytų Baudžiamojo proceso kodekso 3 straipsnio 1 dalyje), dėl kurių procesas negalimas. Be to, Baudžiamojo proceso kodekso 3 straipsnyje nustatyta, kad prokuroras ir ikiteisminio tyrimo įstaigos kiekvienu atveju, kai paaiškėja nusikalstamos veikos požymių, privalo pagal kompetenciją imtis visų įstatymo nustatytų priemonių, kad per trumpiausią laiką būtų atliktas tyrimas ir atskleista nusikalstama veika. Baudžiamojo proceso kodeksas nenustato jokių terminų, per kuriuos turi būti pradėtas ikiteisminis tyrimas, tačiau visa tai turi būti atliekama paisant proceso greitumo principo. Be to, kaip minėta, ikiteisminis tyrimas pradedamas esant tikėtinos informacijos apie galbūt padarytą nusikalstamą veiką, taigi akivaizdu, kad atsisakius pradėti ikiteisminį tyrimą nustatyta – nurodyti faktai apie padarytą nusikalstamą veiką akivaizdžiai neteisingi arba yra

Baudžiamojo proceso kodekso 3 straipsnio 1 dalyje nurodytų aplinkybių (Baudžiamojo proceso kodekso 168 straipsnio 1 dalis). Vadinasi, Įstatymo projekto 4 straipsnio 2 dalis, reglamentuojanti ikiteisminio tyrimo įstaigos pareigą nepradėjus ikiteisminio tyrimo pagal kompetenciją per 30 kalendorinių dienų Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka patikrinti ir įvertinti pateiktą informaciją, o pranešėją informuoti apie priimtus sprendimus, nedera su Baudžiamojo proceso kodekso nuostatomis, kurios kaip tik detalai reglamentuoja ikiteisminio tyrimo tvarką. Ketvirta, derėtų atkreipti dėmesį į Įstatymo projekto 4 straipsnio 5 dalį, kurioje teigiama – jeigu asmuo apie korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką praneša visuomenės informavimo priemonei, jis norėdamas įgyti pranešėjo statusą per 5 darbo dienas turi kreiptis į ikiteisminio tyrimo įstaigą. Minėta, kad ikiteisminio tyrimo įstaigos ikiteisminį tyrimą pradeda, kai yra tikėtinos informacijos apie nusikalstamą veiką; kad ikiteisminio tyrimo metu asmuo, pranešęs apie galbūt padarytą nusikalstamą veiką, gali tapti pranešėju, esant reikiamiems Baudžiamojo proceso kodekso 199 straipsnio 1 dalyje nurodytiems pagrindams. Taigi asmens kreipimasis per 5 darbo dienas (neaišku, kodėl pasirinktas būtent toks terminas) į ikiteisminio tyrimo įstaigą dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo nedera su Baudžiamojo proceso kodekso reglamentuojamu anonimiškumo institutu. Penkta, Įstatymo projekto 5 straipsnio 2 dalyje įtvirtinama su jau aptarta 3 straipsnio 4 dalies nuostata susijusi nuostata, kad pranešėjų apsaugos priemonės taikomos nuo ikiteisminio tyrimo pradėjimo momento iki baudžiamojo proceso pasibaigimo, bet ne trumpiau nei dvejus metus. Neaišku, kodėl būtent dvejus metus. Minėta, kad baudžiamajame procese galioja proceso greitumo principas, kuris reiškia, kad nusikalstama veika įtariamam (kaltinamam) asmuo turi kuo greičiau sužinoti savo statusą, kurį lemia apkaltinamasis arba išteisinamasis teismo nuosprendžiai arba procesiniai sprendimai, kuriais byla nutraukiama. Bet juk kiekvienas baudžiamasis procesas skirtingas ir viename procese dveji metai gali būti trumpas terminas, o kitame – jau ilgas. Taigi nuostata, kad pranešėjų apsaugos priemonės, taikomos asmeniui iki proceso pabaigos, susiejamos su dvejų metų terminu, prieštarauja proceso greitumo principui, kadangi baudžiamasis procesas gali trukti ir trumpiau.

1.5. Įstatymo projekto 5 straipsnyje nustatytos pranešėjų apsaugos priemonės, viena vertus, neproporcingos siekiamiems tikslams, kita vertus, neaiški nei jų taikymo apimtis, nei tvarka. Pavyzdžiui, Įstatymo projekto 6 straipsnio nuostatos dėl apsaugos nuo nepagrįsto atleidimo iš darbo ar tarnybos be paties pranešėjo sutikimo ar teismo leidimo nepagrįstai sunkintų darbdavių padėtį, kadangi kiekvienu atveju, siekdami nutraukti darbo sutartį su asmeniu, kuriam suteiktas pranešėjo statusas, ar atleisti tokį asmenį iš valstybės tarnybos, jeigu nebūtų tokio asmens raštiško sutikimo dėl darbo sutarties nutraukimo ar atleidimo iš valstybės tarnybos, darbdaviai privalėtų kreiptis į teismą dėl leidimo nutraukti darbo sutartį ar leidimo atleisti valstybės tarnautoją iš valstybės tarnybos, nors ir egzistuočių darbo sutarties nutraukimo ar atleidimo iš valstybės tarnybos pagrindai, kurie visiškai nebūtų susiję su informacijos apie darbdavio galbūt padarytą nusikalstamą veiką pateikimu. Dėl to darbdaviams prireiktų laiko ir finansinių sąnaudų (pavyzdžiui, vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – Civilinio proceso kodeksas) 80 ir

83 straipsniais, darbdaviai tokiose bylose privalėtų mokėti žyminį mokesį), be to, tai leistų darbuotojams piktnaudžiauti savo teisėmis (pavyzdžiui, traukiamas drausminėn atsakomybėn darbuotojas ar valstybės tarnautojas galėtų siekti pranešėjo statuso ir pateikti kompetentingoms institucijoms tikrovės neatitinkančią informaciją apie darbdavio galbūt padarytą nusikalstamą veiką, tikėdamasis išvengti atleidimo iš darbo ar valstybės tarnybos ar bent jau sunkinti atleidimo iš darbo ar valstybės tarnybos procedūras). Be to, nustačius Įstatymo projekto 6 straipsnyje siūlomą teisinį reguliavimą gali padidėti teismų darbo krūvis, kadangi net jeigu darbuotojo ar valstybės tarnautojo atleidimo iš darbo ar valstybės tarnybos pagrindai būtų visiškai nesusiję su asmens pranešimu apie darbdavio galbūt padarytą nusikalstamą veiką, teismai vis tiek turėtų nagrinėti bylas dėl leidimo atleisti asmenį iš darbo ar valstybės tarnybos išdavimo. Taigi Įstatymo projekto 6 straipsnyje nustatyta priemonė neproporcinga siekiamiems tikslams. Be to, tiek pagal Darbo kodeksą, tiek pagal Valstybės tarnybos įstatymą, tiek pagal teismų praktiką įrodyti, kad darbo sutartis nutraukta ar asmuo iš valstybės tarnybos atleistas esant Darbo kodekse ar Valstybės tarnybos įstatyme nustatytiems pagrindams ir griežtai laikantis Darbo kodekse ar Valstybės tarnybos įstatyme nustatytos tvarkos, tektų darbdaviui, taigi silpnesnė darbo santykių šalis – darbuotojas, valstybės tarnautojas (arba potencialus pranešėjas) jau šiuo metu palankesnėje padėtyje. Įstatymo projekto 6 straipsnio 1 dalies nuostata, kad „leidimo suteikimo klausimas sprendžiamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse bei Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatyme numatytais darbo ir tarnybiniais ginčams nagrinėti nustatytais taisyklėmis“ nesuderinama su Civilinio proceso kodekso, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nuostatomis, kadangi tokio pobūdžio bylose į teismą kreiptųsi tik darbdavys, bet nebūtų kitos ginčo šalies, taigi šios bylos apskritai negalėtų būti nagrinėjamos pagal minėtuose teisės aktuose nustatytas ginčų nagrinėjimo taisykles. Be kita ko, Įstatymo projekto 6 straipsnio 1 dalis nesuderinama su Darbo kodekso ir Valstybės tarnybos įstatymo nuostatomis, įtvirtinančiomis darbo ir tarnybos santykių nutraukimą, nes šiuo metu galiojantys teisės aktai nereglamentuoja darbo ir tarnybos santykių nutraukimo „be darbuotojo / tarnautojo raštiško sutikimo“ proceso.

1.6. Įstatymo projekto 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad darbdavys negali pretenduoti į materialinės ir nematerialinės žalos atlyginimą iš asmens, sąžiningai klydusio dėl korupcinio pobūdžio veikos buvimo, o tai pažeistų konstitucinį asmenų lygiateisiškumo principą, kadangi būtų ribojama kai kurių asmenų teisė kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo, o drauge ir konstitucinį teisės į teisminę gynybą principą. Ši priemonė taip pat neatitinka Darbo kodekse, Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau – Civilinis kodeksas) įtvirtinto visiško žalos atlyginimo principo. Pagal šiuo metu Darbo kodekse ir Civiliniame kodekse nustatytą teisinį reguliavimą darbdavys, siekdamas žalos atlyginimo teismo tvarka, turėtų įrodyti visų civilinės atsakomybės sąlygų egzistavimą, o Įstatymo projekto 9 straipsnio 1 dalis išvis uždraudžia netgi kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo ir įrodinėti visų civilinės atsakomybės sąlygų buvimą.

1.7. Be kita ko, darbo, valstybės tarnybos ir civilinius teisinius santykius reguliuojančių nuostatų taikymo apimtis pakankama, t. y. darbuotojų ir valstybės tarnautojų apsauga nuo neteisėtų poveikio priemonių taikymo pagal galiojančius teisės aktus vienodai užtikrinama tiek tais atvejais, kai pranešėjai – patys darbuotojai ar valstybės tarnautojai, tiek tais atvejais, kai pranešėjai – darbuotojų ar valstybės tarnautojų šeimos nariai; nustatyta tinkama subjektų, kurie nepatenka į darbo teisės ar valstybės tarnybą reglamentuojančių teisės normų reguliuojamų santykių sritį, tačiau kuriuos su darbdaviu sieja civiliniai teisiniai santykiai, apsauga.

1.8. Įstatymo projekto 8 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad esant pranešėjo sutikimui ikiteisminio tyrimo pareigūnas gali atskleisti pranešėjo tapatybę. Pranešėjo tapatybę galėtų būti atskleista ir teismo proceso metu ar kitais Lietuvos Respublikos įstatymų numatytais atvejais. Tokia nuostata nesuderinama su Baudžiamojo proceso kodekso 202 straipsniu, kuriame teigiama, kad duomenys apie nukentėjusį ir liudytoją, kuriems taikomas anonimiškumas, sudaro valstybės paslaptį. Susipažinti su tapatybę nurodančiais duomenimis turi teisę tik byloje dalyvaujantis prokuroras, ikiteisminio tyrimo pareigūnas ir teisėjas. Už įslaptintų duomenų paskelbimą jie atsako pagal Baudžiamojo kodekso 125 straipsnį. Tai rodo, kad asmens, pripažinto anonimu baudžiamojoje byloje, duomenys slapti ne iki to momento, kai jis pats nori juos atskleisti. Įstatymo projekto formuluotė nedera su minėtomis Baudžiamojo proceso kodekso 202 straipsnio nuostatomis, kadangi Įstatymo projekte minima paties pranešėjo diskrecija dėl duomenų apie jį paskelbimo.

1.9. Diskutuotinas Įstatymo projekto 12 straipsnio nuostatų įgyvendinimas. Civilinio kodekso 1.3 straipsnio 2 dalyje nustatyta – jeigu yra šio kodekso ir kitų įstatymų prieštaravimų, taikomos šio kodekso normos, išskyrus atvejus, kai šis kodeksas pirmenybę suteikia kitų įstatymų normoms, o Darbo kodekso 11 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta – jeigu tarp šio kodekso ir kito įstatymo ar norminio teisės akto nuostatų yra prieštaravimų, taikoma šio kodekso norma. Baudžiamojo proceso kodekso nuostatos, įtvirtinančios šio kodekso prioritetą prieš kitus įstatymus, nėra. Tačiau Įstatymo projekto 12 straipsnio taikymas iškreiptų baudžiamojo proceso esmę ir principus. Taigi Įstatymo projekte siūlomam nustatyti teisiniam reguliavimui negalėtų būti suteikiamas prioritetas prieš minėtų kodeksų nuostatas.

2. Siekdama užtikrinti veiksmingesnę teisinę gynybą asmenims, pranešusiems apie galbūt nusikalstamus darbdavių ir kitų įtakingų asmenų veiksmus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė (Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasitarimo 2010 m. spalio 26 d. protokolai Nr. 69) pavedė Teisingumo ministerijai iki 2010 m. gruodžio 31 d. parengti ir nustatyti tvarka Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateikti:

2.1. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, kuriame būtų nustatyta galimybė užtikrinti valstybės tarnautojų, pranešusių apie kitų valstybės tarnautojų daromus šiurkščius tarnybinius nusižengimus, asmens tapatybės konfidencialumą, ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, kuriame būtų sudaryta galimybė užtikrinti liudytojų konfidencialumą administraciniame procese;

2.2. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, kuriame būtų užtikrinama veiksmingesnė pranešėjų tapatybės apsauga.

Ministras Pirmininkas

Andrius Kubilius

Teisingumo ministras

Remigijus Šimašius